

SOCIAL-PEDAGOGICAL APPROACHES TO DEVELOPING MOTIVATION FOR SPORTS ACTIVITIES AMONG STUDENTS WITH DISABILITIES

To'lishova Orzugul Saidali qizi

Social Worker, Toqchilik MFY, Sharof Rashidov District

Abstract

This thesis highlights the role of social-pedagogical approaches in developing motivation for sports activities among students with disabilities. The aim of the thesis is to identify the pedagogical and social conditions that help students participate regularly in sports activities. Based on an analysis of scientific perspectives on the topic, the thesis examines such issues as taking students' interests and abilities into account, adapting training sessions, recognizing small achievements, promoting cooperation with peers, and strengthening communication between families and teachers. It is substantiated that interest in sports cannot be explained solely by a student's personal desire, as the accessibility of the training environment, the feeling of being an equal member of the group, and experiences of success also influence motivation. The thesis also emphasizes the importance of monitoring and supporting students' individual development rather than comparing them with other children. Motivation for sports activities is interpreted as a consistent pedagogical process that requires cooperation among students, teachers, families, and peers.

Keywords

inclusive education, students with disabilities, sports activities, motivation, social-pedagogical approach, adapted training, family and peer cooperation.

**NOGIRONLIGI BO'LGAN O'QUVCHILARNING SPORT FAOLIYATIGA
MOTIVATSIYASINI SHAKLLANTIRISHDA IJTIMOIIY-PEDAGOGIK
YONDASHUVLAR**

To'lishova Orzugul Saidali qizi

Sharof Rashidov tumanida Toqchilik MFY ijtimoiy hodimi

Annotatsiya

Ushbu tezisda nogironligi bo'lgan o'quvchilarning sport faoliyatiga motivatsiyasini shakllantirishda ijtimoiy-pedagogik yondashuvlarning o'rni yoritiladi. Tezisning maqsadi o'quvchilarning sport mashg'ulotlarida muntazam ishtirok etishiga yordam beradigan pedagogik va ijtimoiy sharoitlarni aniqlashdan iborat. Mavzuga oid ilmiy qarashlar tahlili asosida o'quvchining qiziqishi va imkoniyatlarini hisobga olish, mashg'ulotlarni moslashtirish, kichik yutuqlarni e'tirof etish, tengdoshlari bilan hamkorlikni yo'lga qo'yish hamda oila va pedagoglar o'rtasidagi aloqani mustahkamlash masalalari ko'rib chiqiladi. Sportga qiziqishni faqat o'quvchining shaxsiy xohishi bilan izohlab bo'lmasligi, unga mashg'ulot muhitining qulayligi, o'zini jamoaning teng huquqli a'zosi sifatida his etishi va muvaffaqiyatga erishish tajribasi ham ta'sir ko'rsatishi asoslanadi. Shuningdek, o'quvchini boshqa bolalar bilan qiyoslash o'rniga uning individual rivojlanishini kuzatish va qo'llab-quvvatlash zarurligi ta'kidlanadi. Tezisda sport faoliyatiga motivatsiyani shakllantirish o'quvchi, o'qituvchi, oila va tengdoshlarning hamkorligini talab qiladigan izchil pedagogik jarayon sifatida talqin etiladi.

Kalit so'zlar: inklyuziv ta'lim, nogironligi bo'lgan o'quvchilar, sport faoliyati, motivatsiya, ijtimoiy-pedagogik yondashuv, moslashtirilgan mashg'ulot, oila va tengdoshlar hamkorligi.

Kirish

Inklyuziv ta'limda nogironligi bo'lgan o'quvchining sport faoliyatida ishtirok etishi uning jismoniy imkoniyatlarini rivojlantirish bilan birga tengdoshlari bilan muloqot qilish, jamoaga mansublikni his etish va o'ziga ishonchini mustahkamlash uchun ham ahamiyatlidir. Biroq mashg'ulotda qatnashish imkoniyatining yaratilishi

“ZAMONAVIY TA’LIM VA TILSHUNOSLIK RIVOJI”

nomli respublika ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi

VOLUME-1, ISSUE-6, 2026

o‘quvchining unga qiziqishi va muntazam ishtirok etishini o‘z-o‘zidan ta’minlamaydi. O‘quvchi topshiriqni bajara olishini his qilishi, qilgan harakati e’tirof etilishi va mashg‘ulot davomida o‘zini xavfsiz sezishi zarur.

Sport faoliyatiga motivatsiya o‘quvchining shaxsiy qiziqishi, avvalgi tajribasi va o‘z imkoniyatlariga munosabati bilan bog‘liq. Shu bilan birga, unga o‘qituvchining muomalasi, topshiriqlarning mosligi, tengdoshlarning munosabati va oilaning qo‘llab-quvvatlashi ta’sir ko‘rsatadi. Masalan, barcha o‘quvchilar uchun bir xil tezlik yoki natija talab qilinadigan mashg‘ulot ayrim bolalarda muvaffaqiyatsizlik hissini kuchaytirishi mumkin. Vazifa o‘quvchining imkoniyatiga moslashtirilib, uning oldingi natijasiga nisbatan o‘sishi e’tirof etilganda esa faol ishtirok uchun qulay sharoit yuzaga keladi.

Shu nuqtayi nazardan, nogironligi bo‘lgan o‘quvchilar motivatsiyasini shakllantirish faqat jismoniy mashqlarni tanlash masalasi emas. Bu jarayon o‘quvchining ehtiyojini aniqlash, unga erishish mumkin bo‘lgan maqsad qo‘yish, jamoada ijobiy munosabatni rivojlantirish va oila bilan hamkorlik qilishni talab etadi. Ushbu tezisning maqsadi nogironligi bo‘lgan o‘quvchilarni sport faoliyatiga jalb etishda qo‘llanadigan ijtimoiy-pedagogik yondashuvlarni tahlil qilish hamda motivatsiyani qo‘llab-quvvatlashning asosiy shartlarini yoritishdan iborat.

Asosiy qism

Nogironligi bo‘lgan o‘quvchilarning sport faoliyatiga motivatsiyasini shakllantirishda mashg‘ulotning mazmuni bilan bir qatorda uning qanday tashkil etilgani ham muhim. O‘quvchi o‘ziga mos vazifani bajara olsa, harakatining natijasini ko‘rsa va jamoa faoliyatida o‘z o‘rnini his etsa, mashg‘ulotga qiziqishi ortishi mumkin. Shu bois ijtimoiy-pedagogik yondashuv o‘quvchining individual imkoniyatlarini baholash va unga qulay ijtimoiy muhit yaratishni birgalikda ko‘zda tutadi.

Individual imkoniyatlarni hisobga olish. Mashg‘ulotni rejalashtirishda o‘quvchining harakatlanish imkoniyati, avvalgi sport tajribasi, qiziqishi va zarur yordam

“ZAMONAVIY TA’LIM VA TILSHUNOSLIK RIVOJI”

nomli respublika ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi

VOLUME-1, ISSUE-6, 2026

turi aniqlanadi. Bir xil mashq turli o‘quvchilar uchun turlicha murakkablik kasb etishi mumkin. Shuning uchun topshiriqning bajarilish usuli, davomiyligi yoki jihozlari moslashtiriladi. Masalan, to‘p bilan bajariladigan mashqda to‘pning hajmi, masofa yoki vaqt o‘zgartirilishi mumkin. Moslashtirishning maqsadi vazifani shunchaki yengillashtirish emas, balki o‘quvchiga harakat qilish va bosqichma-bosqich rivojlanish imkonini berishdir.

Erishish mumkin bo‘lgan maqsadlarni belgilash. Uzoq muddatli umumiy maqsad bilan birga o‘quvchiga tushunarli kichik maqsadlar qo‘yilishi motivatsiyani qo‘llab-quvvatlaydi. Bunday maqsad mashqda qatnashish vaqtini asta-sekin oshirish, yangi harakatni o‘rganish yoki jamoaviy topshiriqda muayyan vazifani bajarish bilan bog‘liq bo‘lishi mumkin. O‘quvchining natijasi faqat sinfdoshlarining ko‘rsatkichi bilan emas, uning oldingi yutuq‘i bilan qiyoslanganda shaxsiy o‘sish ko‘rinadi. O‘qituvchi aynan qaysi harakati muvaffaqiyatli chiqqanini aytib berishi o‘quvchiga keyingi qadamni tushunishga yordam beradi.

Tengdoshlar bilan ijobiy munosabatni rivojlantirish. Sport mashg‘ulotida o‘quvchining jamoaga qabul qilinishi motivatsiyaning muhim ijtimoiy shartidir. Buning uchun o‘qituvchi hamkorlikka asoslangan o‘yinlar va juftlikdagi mashqlarni tanlashi, jamoa a‘zolarining vazifalarini aniq taqsimlashi lozim. Nogironligi bo‘lgan o‘quvchiga faqat kuzatuvchi yoki yordam oluvchi rolini berish uning ishtirokini cheklaydi. U ham o‘yin natijasiga hissa qo‘sha oladigan vazifani bajarishi kerak. Tengdoshlarning qo‘llab-quvvatlashi esa majburiy achinishga emas, hurmat va o‘zaro hamkorlikka asoslanishi zarur.

Oila va pedagoglar hamkorligi. Ota-ona yoki vasiy o‘quvchining qiziqishlari, mashg‘ulotga munosabati va kundalik ehtiyojlari haqida o‘qituvchiga foydali ma’lumot bera oladi. O‘qituvchi esa mashg‘ulotdagi yutuqlar va qiyinchiliklar haqida oilani xabardor qilib boradi. Bu hamkorlik o‘quvchiga qo‘yiladigan talablarning izchil

“ZAMONAVIY TA’LIM VA TILSHUNOSLIK RIVOJI”

nomli respublika ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi

VOLUME-1, ISSUE-6, 2026

bo‘lishiga xizmat qiladi. Zarur hollarda jismoniy tarbiya o‘qituvchisi boshqa pedagoglar va tegishli mutaxassislar bilan maslahatlashib, mashg‘ulotning o‘quvchiga mos shaklini tanlaydi.

Motivatsiyani muntazam kuzatish. Mashg‘ulotga qatnashishning o‘zi motivatsiyani to‘liq ifodalamaydi. O‘qituvchi o‘quvchining vazifani bajarishga intilishi, yangi mashqlarga munosabati, tengdoshlari bilan hamkorligi va o‘z yutuqlarini qanday qabul qilishini ham kuzatishi kerak. Agar o‘quvchi mashg‘ulotdan chetlasha boshlasa, buning sababini faqat qiziqish yetishmasligidan izlash to‘g‘ri bo‘lmaydi. Topshiriqning murakkabligi, jihozning qulayligi, muloqot muhiti yoki charchoq kabi omillar qayta ko‘rib chiqiladi.

Demak, sport faoliyatiga motivatsiyani shakllantirish alohida bir rag‘batlantirish usuli bilan cheklanmaydi. Individual moslashtirish, erishish mumkin bo‘lgan maqsadlar, tengdoshlar bilan hamkorlik va oilaning ishtiroki birgalikda tashkil etilganda o‘quvchining mashg‘ulotdagi faol ishtiroki uchun barqaror sharoit yaratiladi.

Xulosa

Nogironligi bo‘lgan o‘quvchilarning sport faoliyatiga motivatsiyasi ularning shaxsiy qiziqishi bilan birga mashg‘ulotda yaratilgan pedagogik va ijtimoiy sharoitlarga bog‘liq. O‘quvchi o‘z imkoniyatiga mos vazifani bajarganda, rivojlanishini ko‘rganda va jamoada o‘z o‘rniga ega ekanini his qilganda sport faoliyatida muntazam qatnashishga undovchi omillar kuchayadi.

Shu sababli jismoniy tarbiya o‘qituvchisi mashqlarni o‘quvchining ehtiyojiga moslashtirishi, unga erishish mumkin bo‘lgan bosqichli maqsadlar qo‘yishi va natijani o‘quvchining avvalgi ko‘rsatkichlari bilan qiyoslashi maqsadga muvofiq. Tengdoshlar bilan hamkorlikka asoslangan mashg‘ulotlar o‘quvchining faol ishtirokini ta’minlashga xizmat qiladi. Oila bilan muntazam muloqot esa uning qiziqishi va qiyinchiliklarini yaxshiroq tushunish imkonini beradi.

“ZAMONAVIY TA’LIM VA TILSHUNOSLIK RIVOJI”

nomli respublika ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi

VOLUME-1, ISSUE-6, 2026

Tezida ko‘rib chiqilgan yondashuvlar nazariy va amaliy tavsiyalar sifatida ilgari surildi. Ularning motivatsiya va sport mashg‘ulotlaridagi ishtirokka ta’sirini aniqlash uchun keyingi tadqiqotlarda o‘quvchilarning fikri, qatnashish davomiyligi hamda individual rivojlanish ko‘rsatkichlarini kuzatish zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. United Nations. *Convention on the Rights of Persons with Disabilities*. 2006. 30-modda: madaniy hayot, dam olish va sportda ishtirok etish. ([United Nations Enable](#))
2. UNESCO. *Quality Physical Education (QPE): Guidelines for Policy-Makers*. Paris: UNESCO, 2015. ([231101eng.pdf](#))
3. World Health Organization. *WHO Guidelines on Physical Activity and Sedentary Behaviour*. Geneva: WHO, 2020. ([NCBI Bookshelf](#))
4. Wilhelmsen T., Sørensen M. Inclusion in Physical Education: Teacher Attitudes and Student Experiences. A Systematic Review. *International Journal of Disability, Development and Education*. 2019;66(1):36–55. ([eric.ed.gov](#))
5. Tarantino G., Makopoulou K., Neville R. D. Inclusion of Children with Special Educational Needs and Disabilities in Physical Education: A Systematic Review and Meta-Analysis of Teachers’ Attitudes. *Educational Research Review*. 2022;36:100456. DOI: 10.1016/j.edurev.2022.100456. ([University of Birmingham](#))

